

FI lausuntopyyntö VaVa syksy 2017

1. TAUSTATIEDOT

Vastaajien määrä: 1

Vastaajatahon virallinen nimi	Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot, sähköposti ja puhelinnumero	Lausunnon käsittelypäivämäärä toimitilimessä	Toimielimen nimi
Lappeenrannan kaupunki	Sanna Natunen	sanna.natunen@lappeenranta.fi, 040 522 9373	11.12.2017	Kaupunginhallitus

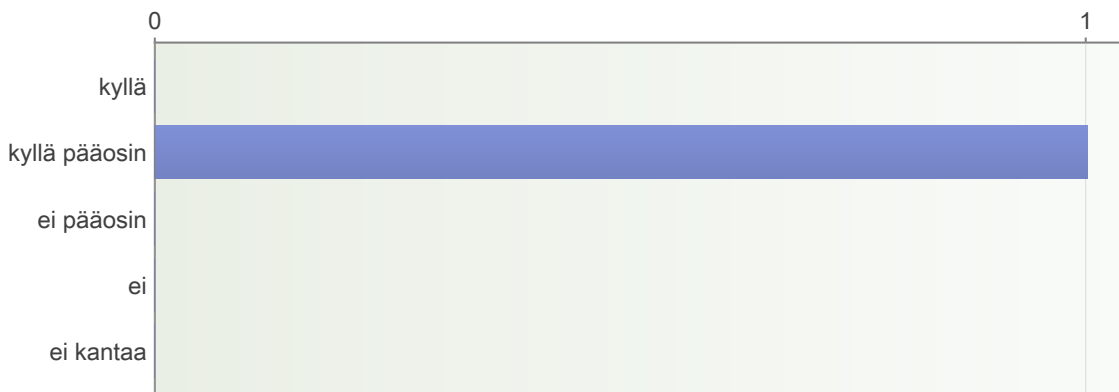
2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 1. Voidaanko ehdotetulla valinnanvapauslailla osaltaan kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

Vastaajien määrä: 1

4. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lappeenrannan kaupunki suhtautuu sote-uudistukseen ja valinnanvapauteen positiivisesti. Maakunta- ja sote-uudistuksen lainsäädännön kokonaisuuden keskeneräisyys vaikeuttaa sote-uudistukselle asetettujen tavoitteiden ja esitetyn valinnanvapauslainsäädännön arviointia. Erityisesti perustuslakivaliokunnan edellyttämien sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakiin tehtävät muutoksien olisi tullut olla tiedossa lausuttaessa valinnanvapauslaista. Kuntien näkökulmasta asiasta ei voi myöskään lausua varmuudella ennen kuin tiedetään, mihin muotoon toteuttamiskelvoton toimeenpanolaki muotoutuu. Sote-uudistuksen tavoitteiksi on kirjattu hyvinvointi- ja terveyserojen kaventuminen, kustannusten kasvun hillintä, palvelujen yhdenvertaisuuden ja saatavuuden parantaminen, palveluintegraatio sekä peruspalvelujen vahvistaminen. Tavoitteet ovat säilyneet samoina uudistuksen eri vaiheissa ja ne ovat yleisesti hyväksytyjä. Esitetty järjestämistapa tuskin kaventaa maakuntien välisiä terveyseroja, mutta voi tasata eroja yksittäisen maakunnan sisällä. Etelä-karjalassa on kannettu huolta erikoislääkäreiden sijoittamisesta sote-keskuksiin. Tämä saattaa käytännössä väestöpohjiltaan pienissä maakunnissa vaarantaa päivystyksen ja ohjata sote-keskukset vain suurimpiin kasvukeskuksiin ja rajoittaa siten alueellista yhdenvertaisuutta. Uudistuksen tulisikin paremmin huomioida maakuntien erilaiset lähtötilanteet ja muuttaa lakia sallivaan eikä velvoittavaan suuntaan. Erikoisalat tulisi poistaa lainsäädännöstä ja jättää maakunnille mahdollisuus tarjota erikoistasonpalveluja, jos maakunta katsoo sen tarpeelliseksi. Maantieteelliset tekijät tulevat aina vaikuttamaan siihen, ettei palveluita eri alueilla ole koskaan saatavilla täysin yhdenvertaisesti. Lakiin on kirjattu mekanismit, joilla maakunta voi tukea palveluiden yhdenvertaista saatavuutta eri alueilla. Toisaalta lakiluonnoksen mukaan maakunnat voivat itsenäisesti päättää sote-keskuksiin tulevien palveluiden sekä asiakassetelirepertuaarin laajuudesta, mikä voi omalta osaltaan aiheuttaa eroja eri maakuntien välille. Asiakkaan vaikutusmahdollisuudet omiin palveluihinsa toteutuvat alueilla, joilla on aitoja valinnan mahdollisuuksia. Jos halutaan aidosti kaventaa väestöryhmien välisiä terveyseroja, panostusta tulisi suunnata ennaltaehkäisyyn ja terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen. Sopimus – ja kannustinmallit esimerkiksi liikunnan palveluketjuihin tulisi taata eri tuottajista riippumatta ja sopimuksissa tulee huomioida kuntien vahva rooli hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisessä. Aiemmin esitetty kannustin, ns. hyte-kerroin, ei ole riittävä.

5. 2. Edistääkö valinnanvapauslakiluonnos tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

6. Vapaamuotoiset huomiot.

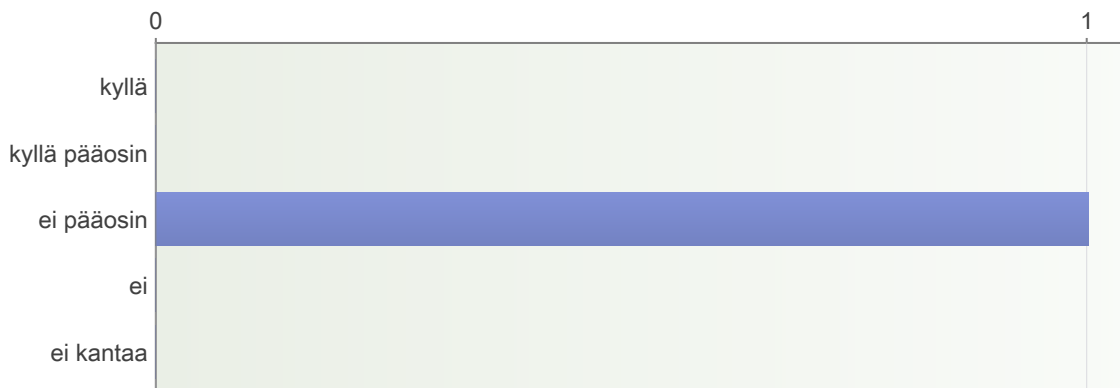
Vastaajien määrä: 1

- Verrattuna nykytilanteeseen asiakkaan toimintavapaudet omassa hoitoprosessissa kiistatta paranevat. Lausuntokierroksella oleva lakiluonnos edistää selvästi palveluiden käyttäjien omia vaikutusmahdollisuuksia. Asiakas voi valita palveluntuottajansa nykyistä laajemmin suoran valinnan, asiakassetelien ja henkilökohtaisen budjetin avulla. Asiakas voi valitessaan huomioida eri palveluntuottajien toimintatavat ja erilaiset sisällöt palvelutuotannossaan ja myös siten vaikuttaa omien palveluidensa sisältöön. Uudistus ei kuitenkaan saa luoda mallia, jossa asiakas määrittelee itse tarvitsemansa palvelut tai hoidon, vaan hoidon- ja palveluntarpeen arvioinnin tulee toteutua ammattilaisten toimesta. Maakunnassa tulisikin olla yhdenmukainen hoidon tarpeen arviointi ja kaikille tuottajille yhtenäiset periaatteet esim. päivystykseen ohjaamisesta. Tämä edellyttää vahvaa järjestäjäosaamista.

Asiakkaan vaikutusmahdollisuudet omiin palveluihinsa toteutuvat erityisesti alueilla, joilla on aitoja valinnan mahdollisuuksia. Lainvalmistelussa tulisi enemmän kiinnittää huomiota siihen, että palveluiden piirissä on runsaasti henkilöitä, jotka eivät ole kykeneviä itsenäiseen päätöksentekoon tai valintaan. Sote-palvelujen luonteesta johtuen asiakkailla ja potilailla ei aina ole riittävästi tietoa valintansa perusteeksi. Päätöksenteon tueksi tulee olla tarjolla kattavasti selkokieleistä tietoa ja neuvontaa muun muassa eri tuottajien toiminnasta sekä hoidon ja palvelun laadusta. Jos käytössä on toimivat sähköiset järjestelmät, jotka mahdollistavat palvelujen yhdenmukaisen vertailun, asiakkaan vaikutusmahdollisuudet parantuvat. Tämä edellyttää käytännössä riittävän pitkää siirtymäaika

7. 3. Antaako lakiluonnos asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

Vastaajien määrä: 1

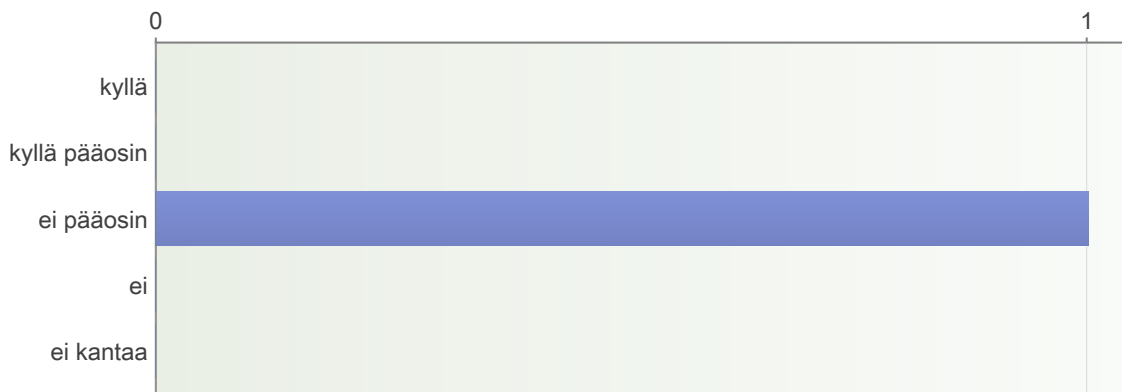
8. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Esitetty järjestelmä antaa valinnanmahdollisuuksia. Haasteena on, miten paljon palveluja käyttävät hahmottavat uuden järjestelmän. Suoran valinnan sote-keskuksen palveluiden riittävä laajuus sekä liikelaitoksen velvoite integroida palveluitaan osaksi sote-keskusten toimintaa mahdollistaa periaatteessa sen, että asiakas saa yhdestä paikasta tarpeenmukaiset palvelut. Eniten palveluja käyttävien kyky hahmottaa maakunnan palveluvalikoimaa sekä omia valinnan mahdollisuuksia voi kuitenkin vaikeuttaa päätöksentekoa ja hakeutumista sopiviin palveluihin. Uudistuksen alkuvaiheessa on tarpeen luoda järjestelmä, jolla tuetaan erityisesti moniongelmaisten hakeutumista tilanteeseensa sopivan palvelun piiriin. Ohjaus tulisi toteuttaa sekä liikelaitoksesta että yksityisistä palvelutuottajista riippumattoman tahon toimesta. Tehokkaalla palveluohjauksella ja yhteisellä asiakassuunnitelmalla voidaan tukea asiakkaiden mahdollisuuksia hakeutua sopiviin palveluihin. Kustannusten siirtymää toimijalta toiselle tulisi kuitenkin ehkäistä yhteisillä palvelupoluilla ja pelisäännöillä. Lisäksi hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, sairauksien ehkäisy sekä erilainen terveystalvonnus tulisi olla vahvemmin osana mallia.

9. 4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko lakiluonnoksen perusteella asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteen sovitettuja palveluja?

Vastaajien määrä: 1

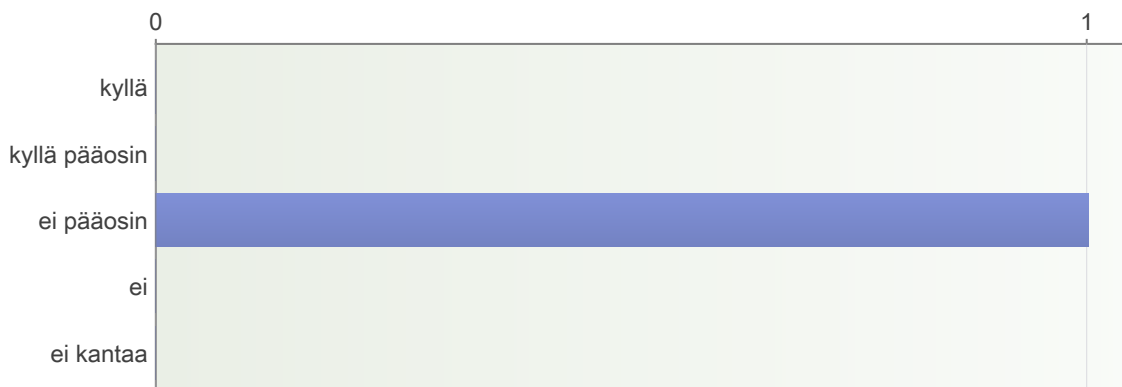
10. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Vastuu palvelujen yhteensovittamiselle on selkeästi määritelty, mikä antaa mahdollisuuden onnistumiselle. Etelä-Karjalan kokemus osoittaa, että käytännön tasolla järjestelmä ei tule toimimaan, ennen kuin on rakennettu yhteinen digitaalinen alusta, johon kaikki toimijat on sitoutettu. On täysin epärealistinen ajatus, että tällainen rakentuu uudistukselle annetussa siirtymäaikataulussa.

11. 5. Turvaako lakiluonnos palvelujen horisontaalisen ja vertikaalisen integraation?

Vastaajien määrä: 1

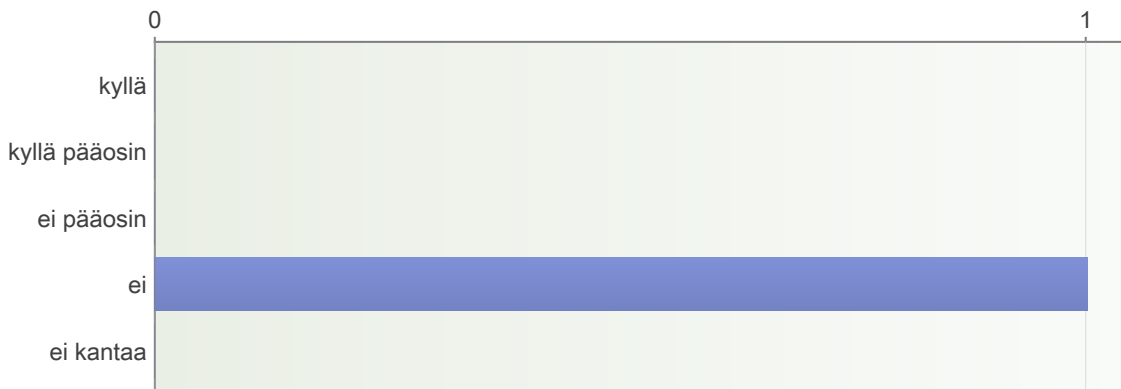
12. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Etelä-Karjalassa palveluverkkoa on pystytty kustannustehokkaasti kehittämään vaarantamatta kuitenkaan asukkaiden saamia palveluita. Seitsemän vuoden kehittämistyökokemuksella voidaan todeta, että integraation eteneminen käytännön tasolle vaatii aikaa ja vahvaa johtajuutta ja sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin. Integraation turvaaminen ei ole mahdollista lainsäädännöllä, muuten kuin vastuutahon määrittelyn osalta, joka lakiluonnoksessa on selkeästi ilmaistu. Todellinen paine kohdistuu eri osapuolten välisiin sopimuksiin. Toimiakseen horisontaalinen ja vertikaalinen integraatio esitetyssä valinnanvapausmallissa edellyttää hoitoketjun eri osapuolten taloudellisten kannustimien määrittelyä ja tähän liittyvää säädöstä tai ainakin vahvaa suositusta, joka on valmis ennen kuin valinnanvapaus astuu voimaan. Tältä osin suunnitelmat tulisi valmistella kokonaan uudelleen, sillä käytettävissä olevasta materiaalista ei ilmene, miten edellä mainitut ongelmat ratkaistaan. Tekemällä erittäin hyviä sopimusmalleja integraatio voi toimia. On huomioitava, että alan yksityiset tuottajat toimivat valtakunnallisesti ja siksi sopimusmalleissa tarvitaan valtakunnallista ohjausta.
Jos nähdään, että terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen on osa integroitua palvelukokonaisuutta, niin tätä valinnanvapauslainsäädäntö ei edesauta. Lappeenrannan kaupunki kuitenkin painottaa, että ongelma on tältä osin rahoituslaissa, jossa ei ole mitään todellisia kannustimia kunnille hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen, ei valinnanvapauslainsäädännössä.

13. 6. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

Vastaajien määrä: 1

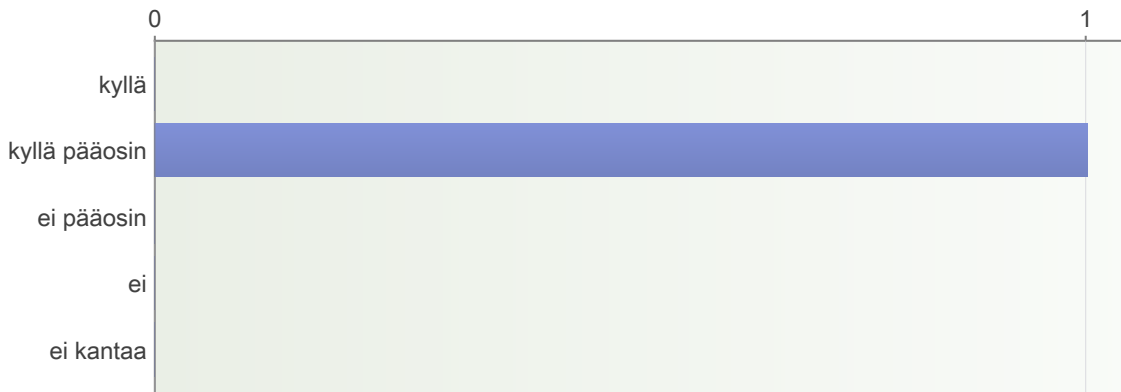
14. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnan taloudellinen autonomia ei riitä esitetyn mallin ylläpitoon ja hallitsemiseen. Erittäin ohueksi tehdyt taseet estävät pidempiaikaisten suunnitelmien läpiviemisen ja palvelusetelijärjestelmä luo kustannuksiin ennakoimattomuutta. Ongelma ei ole valinnanvapauslaissa, vaan siinä ettei se toimi yhdessä rahoituslain kanssa siten, että maakunnat suoriutuisivat velvoitteistaan. Vakauden takana ovat tähän asti olleet kuntien taseet. Valtionohjauksen olisi toimittava erittäin ketterästi ja sen on pystyttävä esitetyn valinnanvapauslain ja rahoituslain luomassa kokonaisuudessa reagoimaan muutoksiin kesken tilikauden. Tähänastisilla kokemuksilla valtionosuusjärjestelmästä, on perustellusti syytä olettaa, ettei kokonaisuus toimi ennakoimattomassa ympäristössä, joka rakentuu käytännössä taseettomien maakuntien varaan.

15. 7. Edistääkö lakiluonnos toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa?

Vastaajien määrä: 1

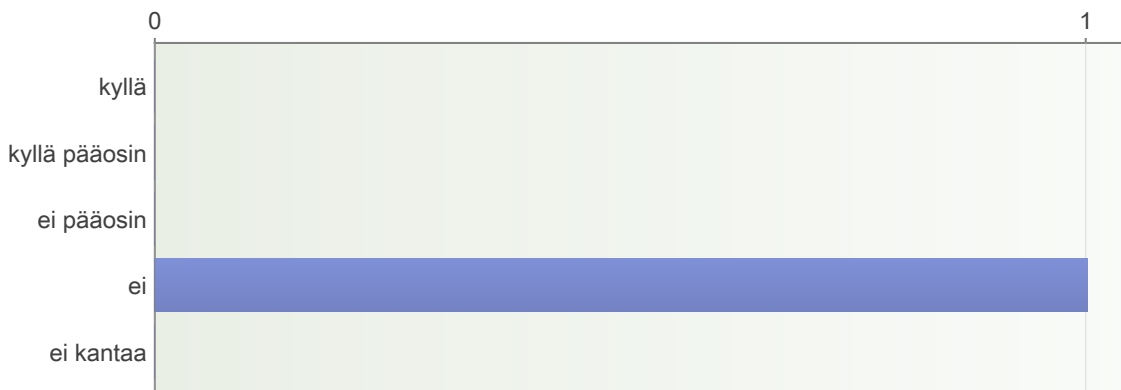
16. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapausuudistus luo mahdollisuuksia uudistaa toimintatapoja ja ottaa käyttöön uusia palveluinnovaatioita. Uudistus luo eräänlaiset kuluttajamarkkinat sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja tämä tyypillisesti ruokkii innovaatioita nopeammin kuin julkinen palvelutuotanto. Lainsäädäntö haastaa kaikkia toimijoita toimintatapojen uudistamiseen sekä palveluinnovaatioiden kehittämiseen. Tavoitteen saavuttaminen riippuu siitä, millaisia ehtoja tuottajille asetetaan, millainen korvausmalli on ja millä tavalla se kannustaa innovaatioihin. On kuitenkin olemassa riski, että esitetty malli uhkaa luoda jäykän sopimisen viidakon, joka voi omalta osaltaan estää palvelujen nopeaa kehittämistä ja reagoimista toimintaympäristön muutoksiin.

17. 8. Antaako valinnanvapauslakiluonnos yhdessä muun maakunta- ja sote-uudistuksen kanssa riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

Vastaajien määrä: 1

18. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapaus ja kilpailu johtavat yksittäisten palveluketjujen osien parempaan kustannustehokkuuteen. On kuitenkin epävarmaa pystytäänkö valinnanvapaudella pääsemään koko hoitoketjun parempaan kustannustehokkuuteen. Kansalaisten kannalta valinnanvapaus tulee johtamaan lyhempiin hoitajonoihin, mutta terveydenhuollossa tarjonta lisää kysyntää. Tästä johtuen järjestelmän kokonaiskustannukset tulevat kasvamaan. Toisaalta digitalisaatio mahdollistaa lähitulevaisuudessa tuottavuusloikkia sote-palveluissa. Valinnanvapaus saattaa nopeuttaa tämän tyyppisten innovaatioiden kehittymistä.
Tavoite kolmesta miljardista on asetettu siten, että on hyvin vaikeaa edes jälkikäteen osoittaa saavutettiin sitä vai ei. Julkinen talous on kokonaisuus, jota valtio tässä uudistuksessa räikeästi osioi kuntien kustannuksella. Jos kolme miljardia saavutettaisiin sotessa esitetystä aikataulusta, tarkoittaa tämä väistämättä sitä, että osa säästöistä näkyy kuntien talouden suurempina kustannuksina. Tämä tarkoittaa käytännössä säästöjä liikuta- ja kulttuuritoimissa, opetuksessa ja varhaiskasvatuksessa.

19. 9. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveystalouksista. 9a. Turvaavatko maakunnan liikelaitoksen suoran valinnan palvelujen tuotantoa koskevat säännökset (mm. 16 §) palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden kaikissa olosuhteissa?

Vastaajien määrä: 1

20. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lappeenrannan kaupunki on aikaisemmin lausunut, että taseyksiköillä voidaan saavuttaa sama lopputulos kuin yhtiöilläkin, joten muutos ei käytännön kannalta ole merkityksellinen, mikäli EU:n kilpailusäädösten kanssa ei aiheudu ongelmia, jonka kaupunki olettaa olevan varmistettu lainsäätäjän toimesta valmisteluvaiheessa. Liikelaitokselle on annettava mahdollisuus siihen, että se voi turvata palvelut kaikissa tilanteissa. Kuitenkin liikelaitoksen kaksoisrooli palveluiden tuottajan ja setelien antajana herättää kysymyksen siitä ohjataan järjestelmää lopulta objektiivisesti. On merkityksellinen periaatekysymys, ohjaako setelien antamista liikelaitos vai itse maakunta.

21. 9b. Onko lakiluonnoksen 18 §:ssä säädetty sote-keskuksen lakisääteinen palveluvalikoima sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

22. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lappeenrannan kaupunki kyseenalaistaa vuonna 2017 sen seikan, että lakiluonnoksessa veloitetaan sijoittamaan erikoislääkäreitä tai sosiaalityöntekijöitä sote-keskuksiin fyysisesti. Esityksestä ei ilmene riittävällä tarkkuudella, mitä tämä velvoite tarkoittaa digitaalisella aikakaudella. Ahtaasti tulkiten säädökset saattavat tarkoittaa sitä, että Etelä-Karjalassa olisi 1-2 sote-keskusta. On syytä kysyä onko tämä valinnanvapauslainsäädännön tavoite. Pienemmissä maakunnissa erikoislääkäreiden ja sosiaalityöntekijöiden työyhteisöjen tulee olla riittävän suuret ammattitaidon säilyttämiseksi ja sijaisjärjestelyjen hoidon kannalta. Avainkysymys on se, miten käytännön tasolla palveluja tulee olla saatavissa: kuinka usein ja millä tavalla toimitettuina. Etelä-Karjalan olosuhteisiin palveluvalikoima on säädetty liian laajaksi. Tämä ei tarkoita, etteikö palveluvalikoima voisi olla sopiva joissakin suuremmissa maakunnissa.

23. 9c. Onko lakiluonnoksen 18 §:ssä säädetty suunhoidon yksikköjen lakisääteinen palveluvalikoima sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

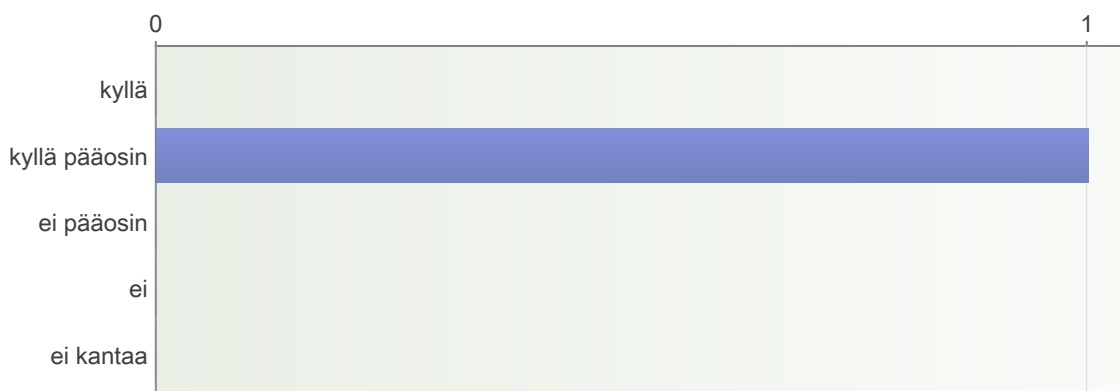
24. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Suun hoidon yksiköiden lakisääteinen palveluvalikoima on sisällöltään liian laaja ja lisäksi epäselvä. Suun terveydenhuollon palveluissa vaativan perushoidon palvelut sekä myös konsultaatiopalvelut edellyttävät erikoishammaslääkärityövoimaa, jota ei ole koulutettu riittävästi väestön hoidon tarpeeseen nähden. Pääosa erikoishammaslääkäreistä työskentelee yksityissektorilla. Suunhoidon yksiköiden lakisääteinen palveluvalikoima tulee olla määritelty riittävällä tarkkuudella siten, että suun hoidon yksiköiden kilpailuasetelma on lähtökohtaisesti tasavertainen ja etteivät kustannukset nouse hallitsemattomasti. Suun hoidon järjestelmämuutos uhkaa luoda suuren riskin kustannusten kasvuun, kun asiakkaille syntyy oikeus valita yksityinen palveluntuottaja julkisen terveydenhuollon asiakasmaksuilla. Lisäkustannuksia aiheutunee myös siitä, että suun terveydenhuollon saatavuuden paraneminen lisännee palvelujen kysyntää. Suun hoidon palvelujen maantieteellinen keskittyminen näyttää jo nykyisin ilmeiseltä eli alueellista tasa-arvoa uudistus ei välttämättä paranna nykyiseen verrattuna.

25. 9d. Onko lakiluonnoksen 18 § sote-keskuksen suoran valinnan palveluista riittävän selkeä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat suoran valinnan palvelujen piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin muihin kuin suoran valinnan palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

26. Jos ei, niin miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla määritellään tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat palvelut?

Vastaajien määrä: 1

- Laissa on esitetty pääasiassa selkeä perusrunko niille palveluille, jotka kuuluvat suoran valinnan piiriin ja jotka liikelaitokseen. Neuvolapalveluiden sijoittuminen liikelaitoksen ja sote-keskuksen välillä on tulkinnanvarainen. Laissa tulee selkeyttää, ovatko neuvolapalvelut liikelaitoksen palveluita ja tuotettavissa asiakassetelillä vai liikelaitoksen palveluita, jotka maakunta voi päättää olevan suoran valinnan palvelurepertuaaria (sote-keskus). Periaatteessa laki jättää maakunnille tulkinnan siitä, mitkä ovat maakunnan erityistarpeet sotekeskuksessa tarjottavien erikoisalojen konsultaatioiden sekä avovastaanottopalveluiden laajuuden osalta. Tämä lisää maakunnan itsehallinnollista päätösvaltaa, mutta jättää samalla ristiriitailanteet maakuntien ratkaistavaksi ja voi aiheuttaa myös alueellisia eroja palvelujen yhdenvartaisuudessa. Sote-keskuksissa tarjottavan sosiaaliohjauksen ja -neuvonnan sekä kuntoutuspalveluiden suhde liikelaitoksen palveluihin kaipaava vielä selkeyttämistä.

27. 9e. Onko lakiluonnoksen 18 § suunhoidon suoran valinnan palveluista riittävän selkeä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat suoran valinnan palvelujen piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin muihin kuin suoran valinnan palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

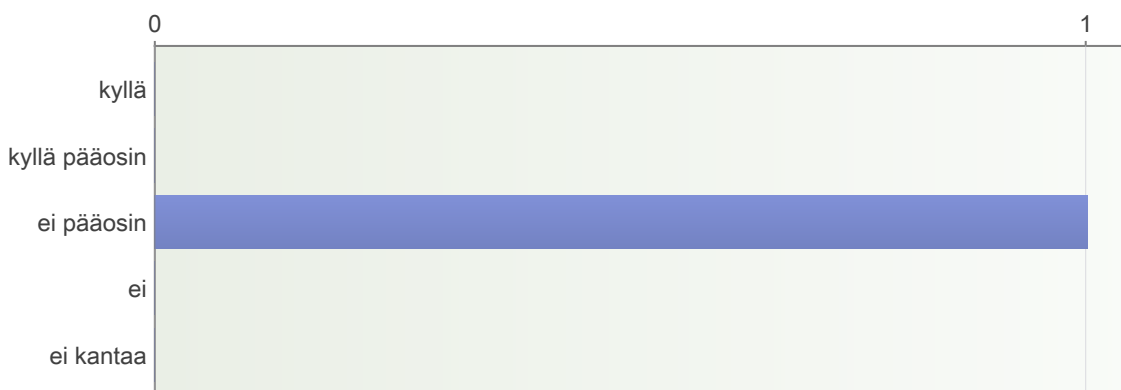
28. Jos ei, niin miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla määritellään tarkemmin suunhoidon yksiköissä tuotettavat palvelut?

Vastaajien määrä: 1

- 18 § 3 momentissa kuvattu luettelo on melko selkeä. Ennaltaehkäisevään toimintaan liittyvät muut palvelut ja näiden toteuttaminen jäävät kuitenkin epäselväksi. Lisäksi suoran valinnan suun hoidon yksiköiden lakisääteinen palveluvalikoima on sisällöltään liian laaja ja epäselvä. Suun terveydenhuollon palveluissa vaativan perushoidon palvelut sekä myös konsultaatiopalvelut edellyttävät erikoishammaslääkärityövoimaa, jota ei ole koulutettu riittävästi väestön hoidon tarpeeseen nähden.

29. 9f. Ovatko säännökset (mm. 18 § ja 37 §) sosiaalihuollon osalta tarkoituksenmukaisia ja riittäviä?

Vastaajien määrä: 1

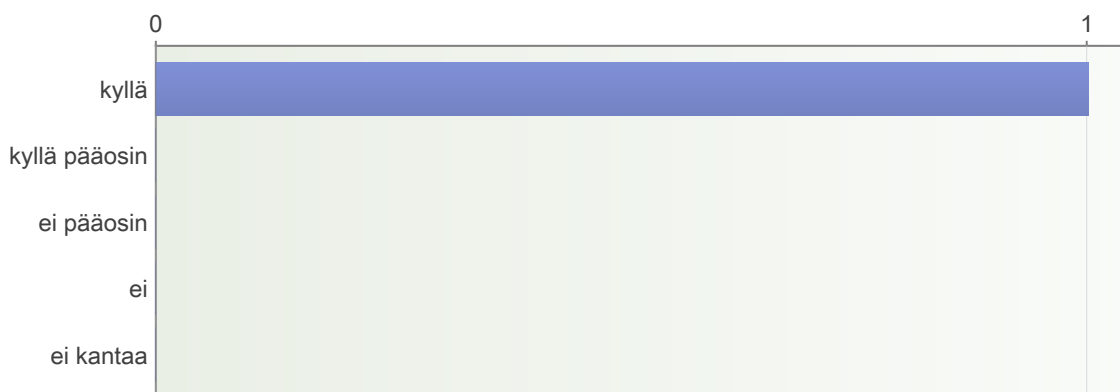
30. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Sote-uudistuksen toteutumisen jälkeen sosiaalityö on kunnille tärkein yhdyspinta. Niin valinnanvapauslainsäädännössä kuin muussakin uudistusta koskevassa valmistelussa, sosiaalityön asemaa ei ole pohdittu riittävästi, vaan uudistusta tehdään täysin terveyspalvelujen ehdoilla. Vaarana on, että sosiaalihuollon jo ennestään ohuet resurssit hajoavat veloitteen myötä niin pieniin osiin, että se vaarantaa muun muassa lastensuojelun resurssit. Väestöpohjaltaan pienissä maakunnissa samat sosiaalialan ammattilaiset antavat palveluita niin oppilashuoltoon kuin valinnanvapauden piirissä oleville palveluntuottajille. Tehtäväjako sote-keskuksen ja liikelaitoksen välillä on vielä selkiytettävä mm. konsultaatiopalveluita tarjoavan ryhmän ja sosiaaliohjauksen ja -neuvonnan tehtävienjaon osalta. Asiaa ei tarvitse ratkaista lailla, mutta laissa tulisi olla viittaus suositukseen, jota tulisi lähtökohtaisesti noudattaa tehtävänjaossa ja josta voisi poiketa lähinnä erityisperusteilla.

31. 10. Lakiluonnoksen 4 luvussa säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos. 10a. Antaako lakiluonnoksen 21 § asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita liikelaitos?

Vastaajien määrä: 1

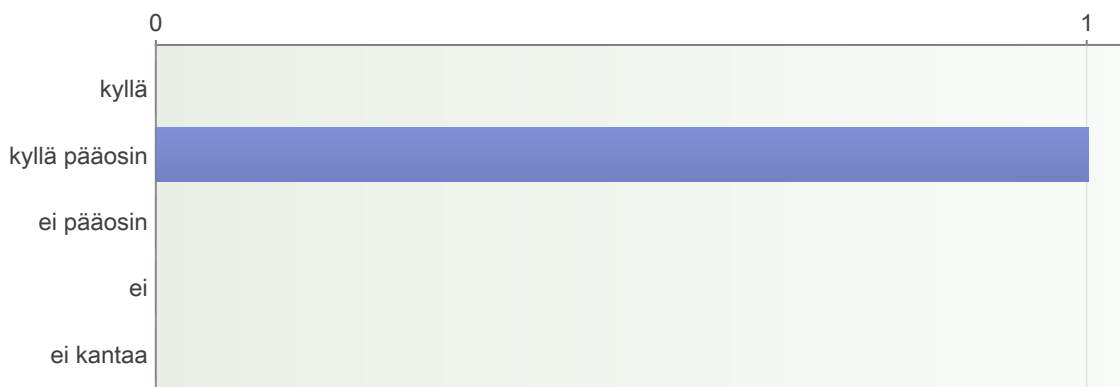

32. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

33. 10b. Entä antaako lakiluonnoksen 22 ja 23 § asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita liikelaitoksen palveluyksikkö/yksiköt?

Vastaajien määrä: 1

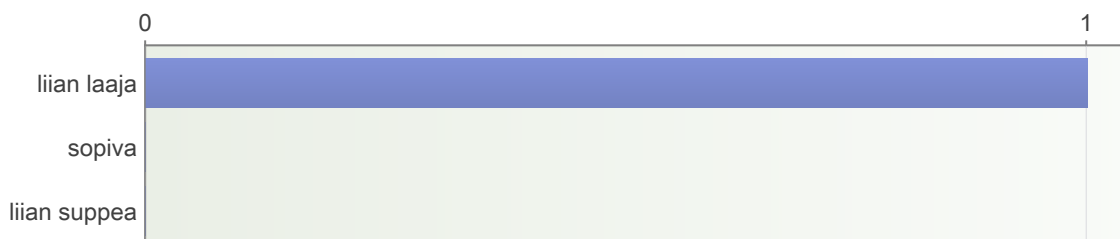
34. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakkaalla on riittävä valinnan mahdollisuus, mutta se ei kaikin osin ole tarkoituksenmukaista. Valintaoikeutta voi olla tarpeen rajata jossain tilanteissa, esimerkiksi silloin, kun lastensuojelun tai päihde- ja mielenterveyspalvelujen saaminen viivästyy asiakkaan itsensä tai hänen läheistensä tekemien valintojen seurauksena. Lakiin on kirjattu epäselvästi kirjaukset palveluyksiköstä sekä palveluyksikköistä ja niihin liittyvistä toimipisteistä. Laissa tulee kirjata selkeämmin, mitä tarkoittaa kuntalaisen mahdollisuus valita palveluyksikkönsä, sillä palveluyksikkö ei aina ole fyysinen toimipiste vaan laajempi palvelukokonaisuus, jota tuotetaan eri toimipisteissä. Asiakkaalla on oikeus valita lisäksi kiireetöntä sairaanhoitoa antava palveluyksikkö oman maakunnan ulkopuolelta lähetteen perusteella. Tämä voi haastaa maakuntaa kehittämään palveluja entisestään.

35. 11. Lakiluonnoksen 5 luvussa säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. 11a. Onko lakiluonnoksen 24 §:ssä säädetty asiakasseteli sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

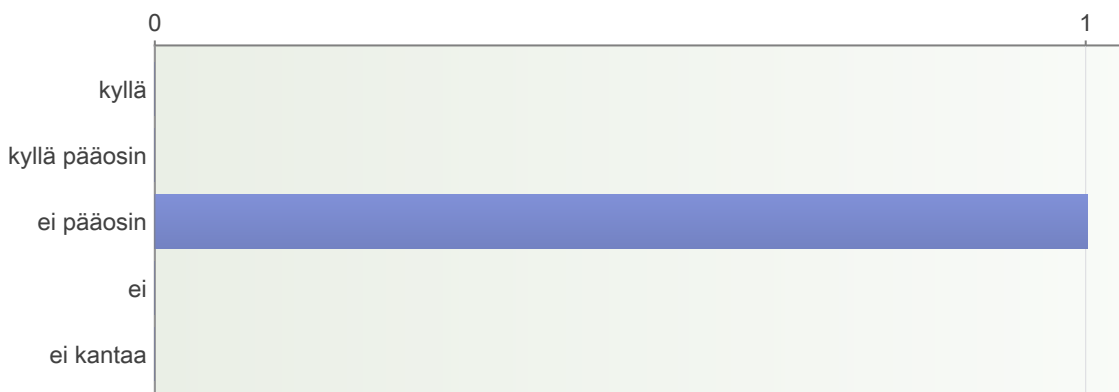
36. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakasetelisääntely on suhteellisen moniselitteistä, osin tulkinnanvaraista ja voi johtaa hallintoriitoihin. On selvä riski ajautua tilanteeseen, joissa liikelaitos voi rajata asiakasetelin käyttöä, mikä on ”riittävä määrä” asiakaseteleillä annettavia palveluja. Ristiriitatilanteissa asiakasetelin antamisesta päättäminen tulisi selkeästi määrätä maakunnan tehtäväksi, jotta käsittely on kansalaisen kannalta objektiivista. Liikelaitoksen osalta on syytä kyseenalaistaa toimiiko se puolueettomasti kun sen on valittava setelin antamisen ja oman palvelutuotannon välillä. On hyvä, että maakunta voi arvioida itsenäisesti asiakasetelien laajemman käyttöönoton palveluissaan maakunnan asukkaiden tarpeet sekä oman tuotannon edellytykset (esim. laajan päivystyksen sairaalan tarpeet) huomioiden. Alueellisista eroista johtuen maakunnilla voisi olla laajempikin päätäntävalta asiakaseteleistä, kunhan ne perustuvat valtakunnallisesti laadittuihin suosituksiin.

37. 11b. Onko maakunnan liikelaitoksella 24 §:n 2 ja 3 momentissa säädettyjen rajausten perusteella edellytykset turvata riittävät palvelut kustannustehokkaalla tavalla?

Vastaajien määrä: 1

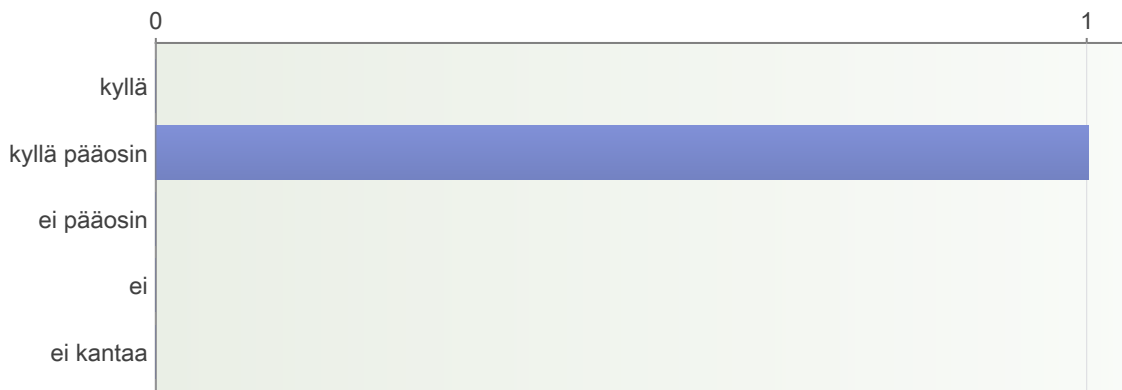
38. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Rajaus on erittäin tarpeellinen, mutta eri osapuolten taloudelliset intressit ovat niin merkittäviä ja säädös niin ylimalkainen, että sen soveltaminen tulee alkuvaiheessa johtamaan lukuisiin oikeuskäsittelyihin. Maakunnan liikelaitosta tulee sitomaan kunnilta siirtyvät sopimukset ja niiden mukanaan tuoma jäykkyys verrattuna yksityiseen palvelutuotantoon. Tämä tulee johtamaan siihen, että samaan aikaan annetaan seteleitä ja tuotetaan palveluja resurssien vajaakäytöllä liikelaitoksen toimesta. Pelkästään tämä ei riitä turvaamaan riittäviä palveluja kustannustehokkaasti. Lappeenrannan kaupunki tiedostaa, että ongelma ei johdu valinnanvapauslainsäädännöstä ja painottaa että toteuttamiskelvoton toimeenpanolaki tulisi valmistella uudelleen. Koska uutta versiota ei ole käytettävissä on hyvin vaikea ottaa kantaa kokonaisvaikutuksiin tässä vaiheessa.

39. 11c. Onko lakiluonnoksen 24 §:n sääntely riittävä erikoissairaanhoidon valtakunnallisen ja alueellisen palvelujärjestelmän turvaamisen näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

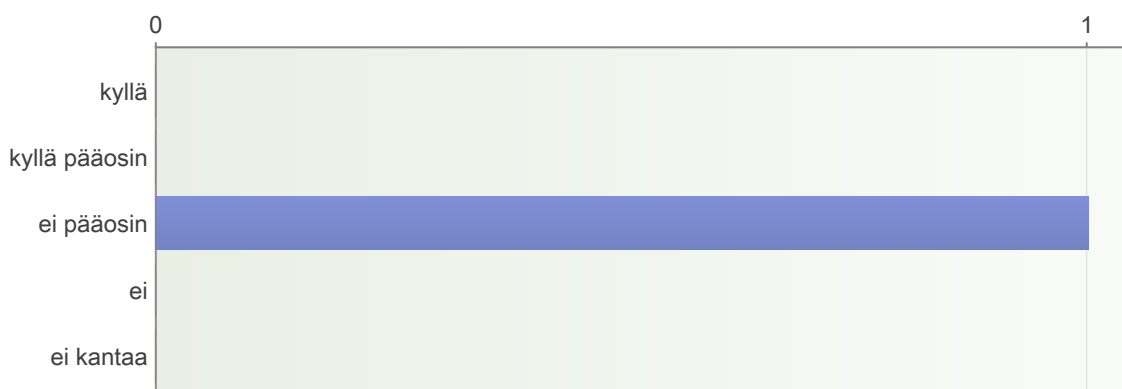
40. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Mahdollisuus käyttää asiakasseteliä myös muissa maakunnissa tekee järjestelmästä vaikeasti ennustettavan. Ongelmaksi voi myös muodostua asiakassetelin arvon vaihtelu maakunnasta riippuen. Asiakasetelin käyttöönotto erikoissairaanhoidon palvelutuotannossa voi johtaa pätevän henkilöstön siirtymiseen yksityiselle sektorille, jossa mm. päivystysvelvoite on huomattavasti kevyempi. Mikäli maakunnan ja yksityisen ja kolmannen sektorin tuottajien aidosti haluttaisiin olevan samassa asemassa henkilöstön rekrytoinnissa, pitäisi myös muuta kuin maakunnan henkilökuntaa velvoittaa suorittamaan osuutensa maakunnan liikelaitoksen päivystysvelvoitteesta.

41. 11d. Ovatko asiakasseteliä koskevat säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

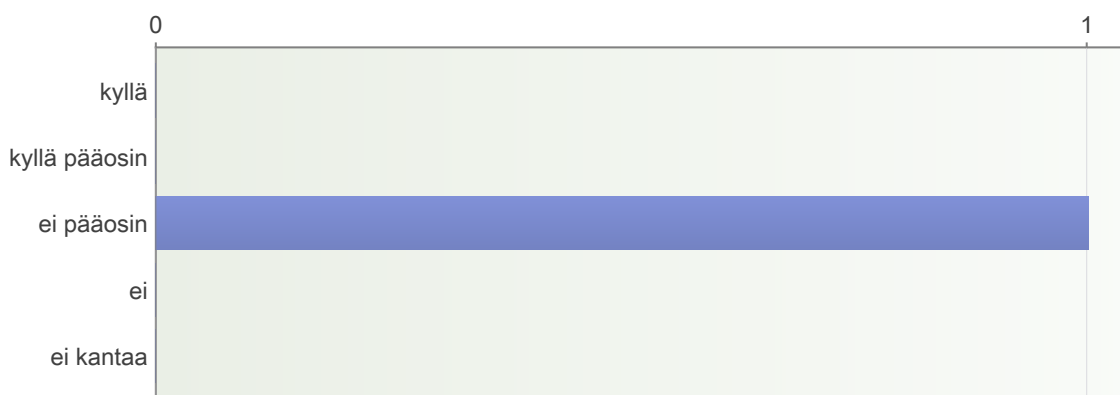
42. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakassetelisääntely on suhteellisen moniselitteistä, osin tulkinnanvaraista ja voi johtaa hallintoriitoihin. On selvä riski ajautua tilanteeseen, joissa liikelaitos voi rajata asiakasetelin käyttöä, mikä on ”riittävä määrä” asiakaseteleillä annettavia palveluja. Ristiriitatilanteissa asiakasetelin antamisesta päättäminen tulisi selkeästi määrätä maakunnan tehtäväksi, jotta käsittely on kansalaisen kannalta objektiivista. Liikelaitoksen osalta on syytä kyseenalaistaa toimiiko se puolueettomasti kun sen on valittava setelin antamisen ja oman palvelutuotannon välillä.

43. 11e. Turvaako asiakasetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun toteuttamisen näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

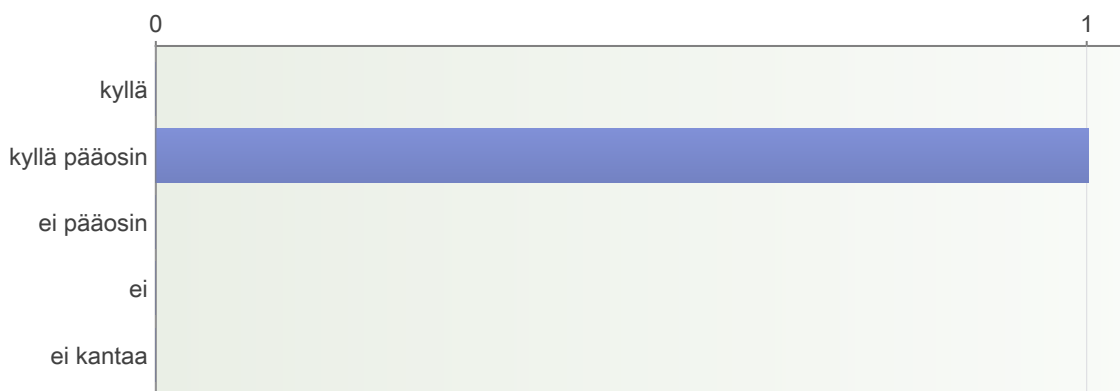
44. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lappeenrannan kaupunki kannattaa asiakasetelin käyttöönottoa. Järjestämisvastuun näkökulmasta paineet tietojärjestelmille ovat kuitenkin valtavat ja on epärealistista olettaa, että ne valmistuvat uudistuksen edellyttämässä aikataulussa. Asiakasseteli voi tuoda asukkaille merkittävää hyötyä, mutta sen käyttöönoton tulee olla hallittua ja paikalliset olosuhteet huomioivaa. Elinkeinoelämän edistäminen ja palvelujen laajentaminen maakunnassa on asukkaiden etu.

45. 12. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

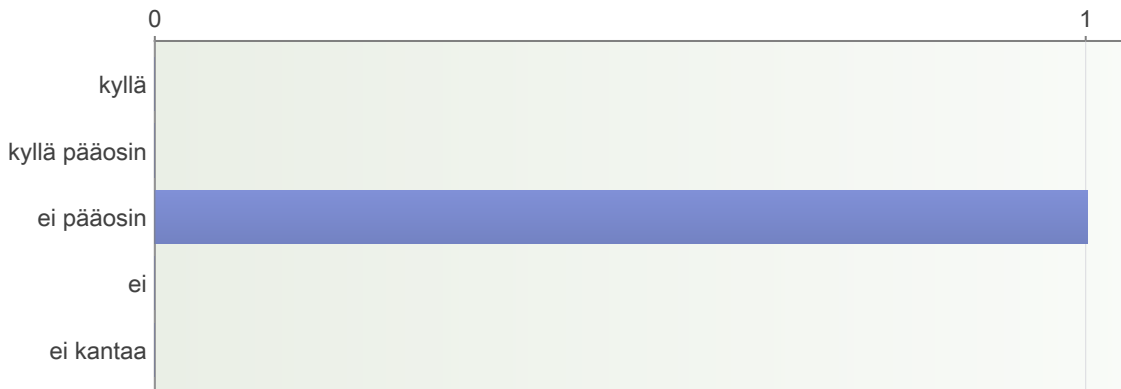
46. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Budjetin laatiminen ja vertailun mahdollistaminen edellyttää hyvää tuettua päätöksentekojärjestelmää ja toimivia tietojärjestelmiä sekä osaavaa henkilöstöä. Malli lisää erityisesti palveluohjaukseen ja neuvontaan sekä asiakkaiden tarpeiden arviointiin tarvittavan henkilöstön määrää, mutta onnistuessaan malli poistaa päällekkäistä työtä ja kustannuksia varsinaisten palvelujen tuotannon osalta. Tämä edellyttää myös ohjaus- ja arviointihenkilöstön osaamistason nostamista. Tämä on toteutettavissa kokeilujen ja aikataulutetun toimeenpanosuunnitelman avulla.
Henkilökohtaisella budjetilla maksetaan vain sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Tämä rajaa ulkopuolelle esimerkiksi vammaisille henkilöille tärkeitä harrastus- ja virkistyspalveluja ja asumiseen liittyviä tukipalveluja. Olennaista on, että asiakkaan valitsema palvelu on hänen etunsa mukaista ja palvelee hänen tarpeitaan ja toiveitaan parhaiten.
Lähtökohtaisesti henkilökohtainen budjetointi lisää valinnanvapautta ja itsemääräämisoikeutta. Esityksessä on hyvää se, että maakunnalle on jätetty päätösvalta siihen, että budjettia voidaan käyttää myös muiden kuin ikäihmisten ja vammaisten henkilöiden palveluissa. Varsinainen henkilökohtaisen budjetoinnin idea on hieman vesittyneenä, kun samat asia voitaisiin lähestulkoon hoitaa asiakassetelillä ja ostopalveluilla/maksusitoumuksilla. Henkilökohtaisella budjetilla ostettaessa ei tulisi rajata, mistä palveluita voi ostaa tai että liikelaitos ei saisi tuottaa osaa niistä, koska nämä periaatteet riitelevät valinnanvapautta sekä henkilökohtaisen budjetoinnin ideologiaa vastaan. Lisäksi palvelutarpeen arviossa tulee varmistaa asiakkaan oman näkemyksen esille tuleminen ja kunnioittaminen sekä todelliset mahdollisuudet valita ne palvelut, joita itse katsoo tarvitsevänsä.

47. 13. Lakiluonnoksen 7 luvussa säädettäisiin asiakkaan neuvonnasta ja ohjauksesta sekä palvelutarpeen arvioinnista. Lisäksi lakiluonnoksen 5 §:ssä säädettäisiin asiakkaalle tehtävästä yhdestä asiakassuunnitelmasta. Turvaavatko säännökset riittävän hyvin asiakkaan oikeudet sekä palvelujen toteuttamisen asiakkaan tarpeita vastaavasti?

Vastaajien määrä: 1

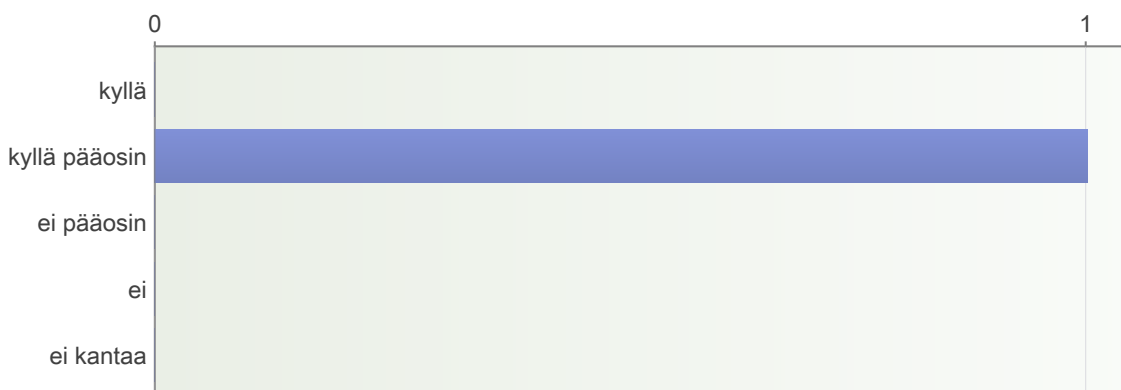
48. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Ajatus asiakassuunnitelmasta, jonka tekemiseen eri osapuolet veloitetaan osallistumaan, on hyvä. Asiakkaan oikeuksien näkökulmasta kokonaisuus tulisi kuitenkin antaa aidosti riippumattoman tahon hoidettavaksi. Säädöksellä pyritään varmistamaan paljon palveluja käyttävien asiakkaiden palvelujen integraatio, mikä on sinänsä kannatettavaa. Esitetyn toimintamallin toimivuus voi osoittautua kuitenkin haasteelliseksi ja jäykäksi. Asiakassuunnitelman pohja sekä kirjattavat tiedot pitää määritellä valtakunnallisesti yhteneväiseksi ja tiedonkulku sekä kirjaaminen eri toimijoiden välillä tulee varmistaa ennen toteutusta.

49. 14. Lakiluonnoksen 8 luvussa säädettäisiin palveluntuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä. 14a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

50. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnalle tulee antaa laissa selkeä mahdollisuus velvoittaa palvelutuottajat valitsemaansa tietojärjestelmän käyttäjiksi. Tämä säädös voi olla määräaikainen siirtymäkauden kestävä, mutta se on alkuvaiheessa käytännön tasolla välttämätön, jotta uudistuksen käynnistyminen voidaan alkuvaiheessa varmistaa.

51. 14b. Varmistaako hallintopäätöstä ja ehtojen asettamista koskeva sääntely (42 §) riittävät mahdollisuudet maakunnan järjestämisvastuun toteuttamiseen.

Vastaajien määrä: 1

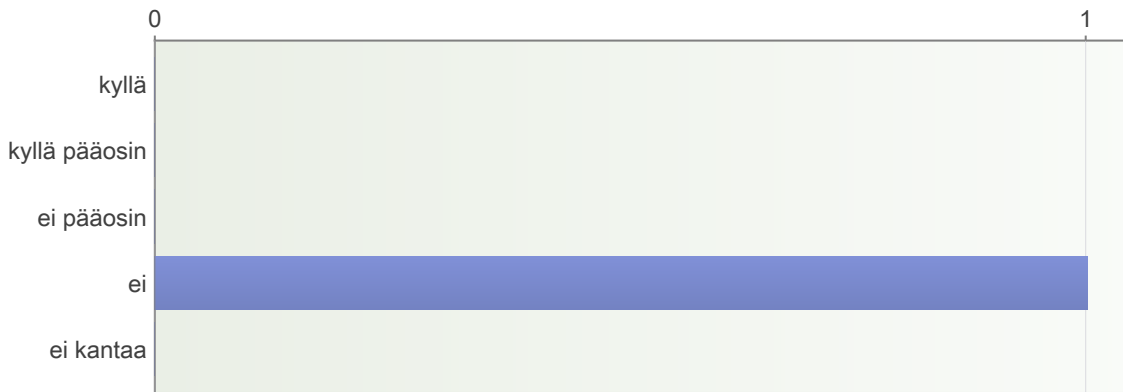
52. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Kysymys on epäselvä. Esityksessä ei oteta kantaa siihen, mitkä ovat maakunnan todelliset keinot.

53. 14c. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

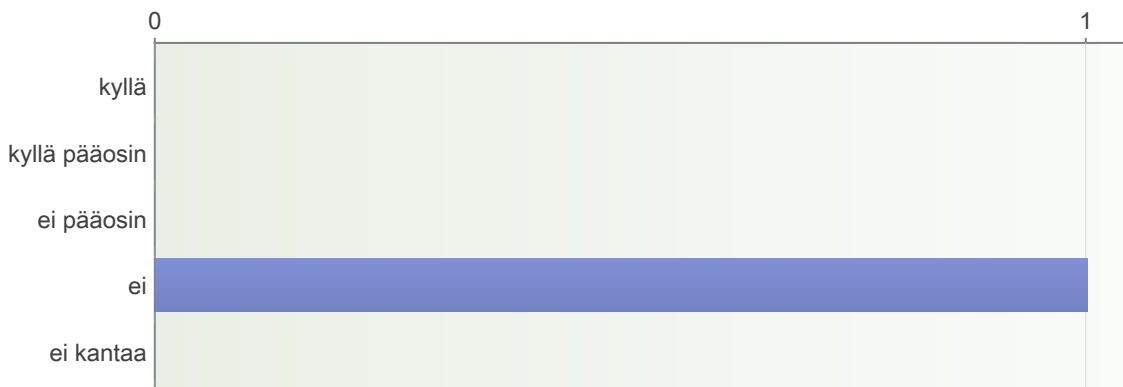
54. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Säädöksistä puuttuu maininta taloudellisista kannustimista, jotka ohjaavat integroidun kokonaisuuden toteuttamiseen. Maakunnalla tulee olla mahdollisuus, ainakin siirtymäkaudella, muuttaa sopimuksia myös tällä perusteella, mikäli uudistukselle annetut tavoitteet halutaan saavuttaa.

55. 15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palveluntuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

56. Vapaamuotoiset huomiot.

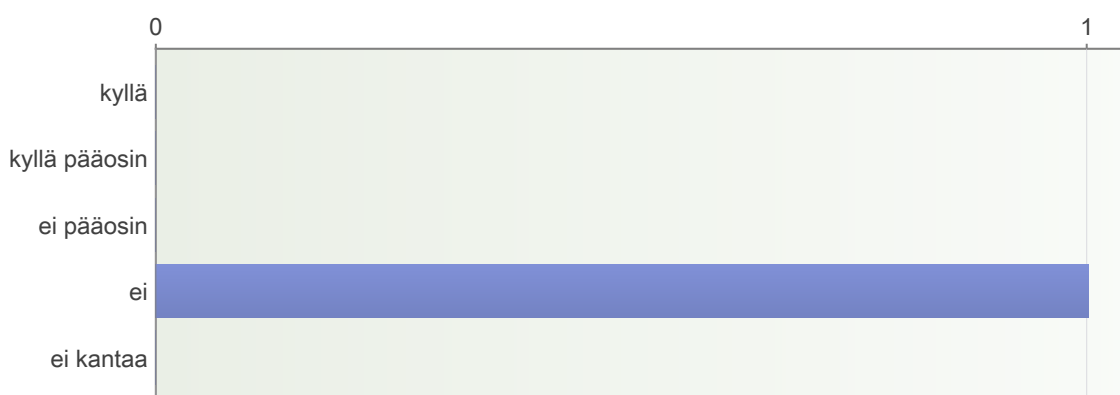
Vastaajien määrä: 1

- Säädös, joka velvoittaa kuntien kanssa tehtävään yhteistyöhön on liian ylimalkainen. Säädöksen sisältö yhdistettynä hyvinvointi- ja terveydenedistämisen osalta epäonnistuneeseen rahoituslakiin, tarkoittaa käytännössä sitä, ettei hyvinvoinnin ja terveydenedistämiseksi ole sellaisia kannustimia, jotka ovat kaikille osapuolille yhteisiä. Laissa tulee olla tarkempi viittaus sopimukseen, jossa kunnat, maakunta ja eri palveluntuottajat sopivat hyvinvoinnin- ja terveydenedistämisen käytännöistä ja tuloksiin sidotuista sanktioista ja palkitsemisesta.

57. 16. Lakiluonnoksen 10 luvussa säädettäisiin palveluntuottajalle suoritettavista korvauksista.

16a. Ottavatko sote-keskuksen kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat tekijät riittävästi huomioon asiakkaiden erilaiset palvelutarpeet ja niiden aiheuttamat kustannukset?

Vastaajien määrä: 1

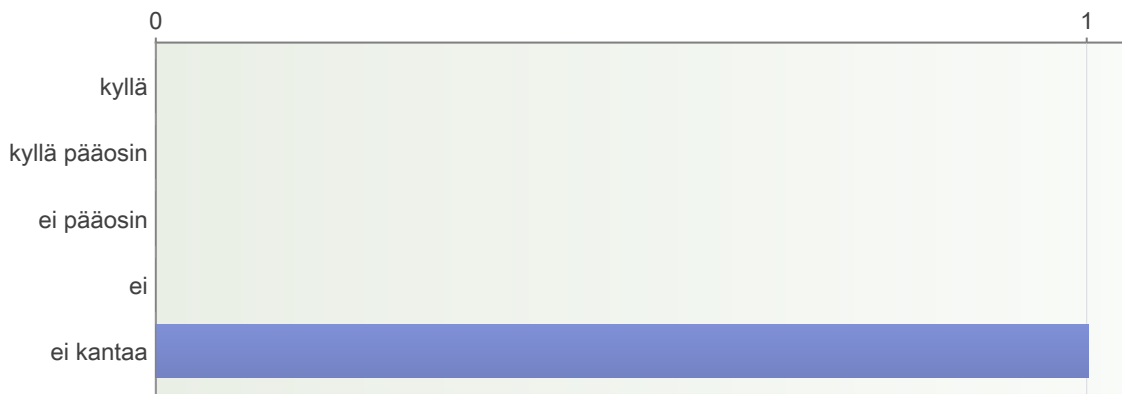
58. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Esitetty malli voi toimia siirtymäajan, jos uudistuksen toteutusaikataulun hyödyt todella nähdään riskejä suuremmiksi, mutta maksujen tulisi pitkällä tähtäyksellä perustua yksilökohtaisten kokonaiskustannusten minimointiin ja kannustaa siihen.

59. 16b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

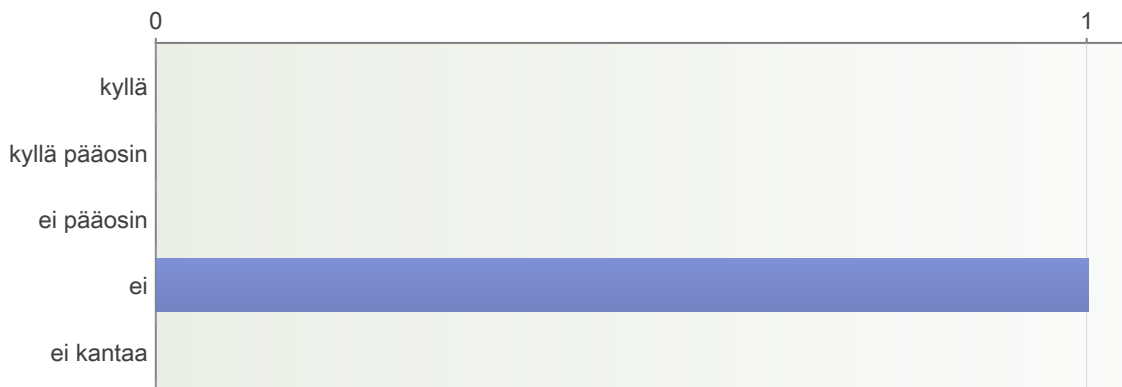
60. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Tulevan asiakasmaksulain sisällön tulisi olla käytössä, jotta kokonaisuutta pystyisi kunnolla arvioimaan. Nyt on epäselvää, voivatko eri toimijat esimerkiksi erilaisten kanta-asiakasohjelmien muodossa tai muilla kytkäisillä määrittää kuluttajien tekemiä valintoja. Maksujärjestelmä on aina kokonaisuus, jonka kaikki tekijät tulisi olla selvillä, ennen kuin mielipiteen asiaan voi muodostaa.

61. 16c. Turvaavatko säännökset maakunnan liikelaitoksen sote-keskukselle ja yksityisen tuottajan sote-keskukselle yhdenvertaiset toimintaedellytykset?

Vastaajien määrä: 1

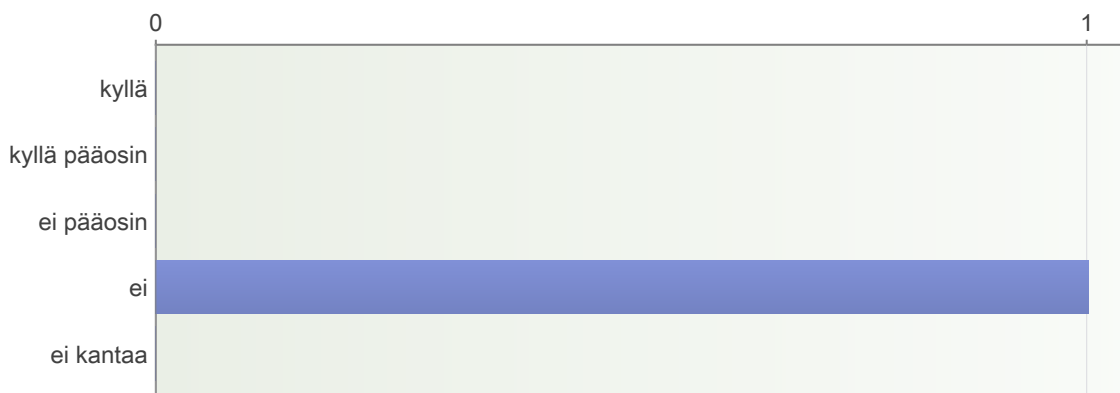
62. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Kysymys siitä tuottaako palvelua yksityinen vai julkinen sote-keskus on lähtökohtaisesti ideologinen. Yksityisellä, riskirahoitteisella, sote-keskuksella on paremmat edellytykset nopeaan reagointiin ja investointeihin kuin liikelaitoksen jäykällä julkisrahoituksella toimivalla sotekeskuksella. Pelkästään tämä tosiseikka asettaa ne jo eri asemaan. Toisaalta liikelaitos on kaksoisroolissa palveluntuottajana ja valvontavastuussa olevana tahona. Lisäksi yksityinen tuottaja ja liikelaitos ovat verotuksellisesti ja hankintalainsäädännön näkökulmasta eri asemassa. Em. ristiriitoja ei pysty ratkaisemaan valinnanvapauslainsäädännöllä.

63. 17. Lakiluonnoksen 12 luvussa säädettäisiin lain voimaantulosta. 17a. Turvaavatko 85 §:n mukaiset asiakasseteliä koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

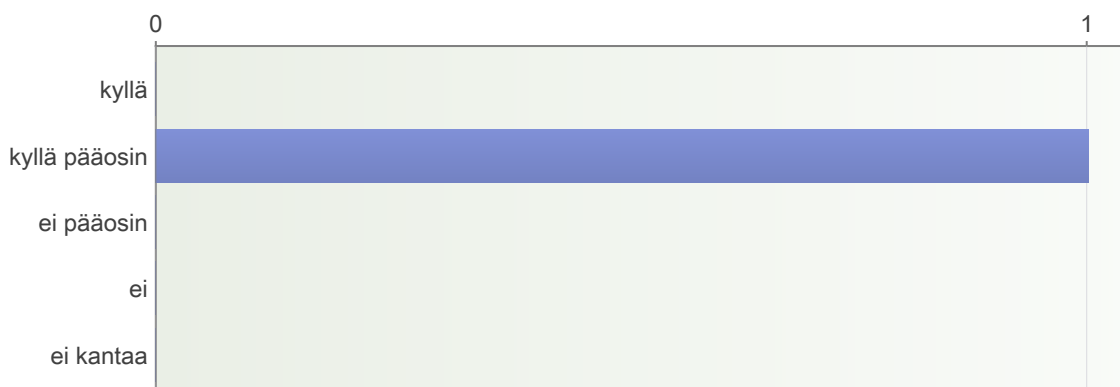
64. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Tietojärjestelmät eivät tule valmistumaan riittävän nopeasti, jotta lain tavoitteet voisivat toteutua.

65. 17b. Turvaavatko 86 ja 88 §:n mukaiset sote-keskusta koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

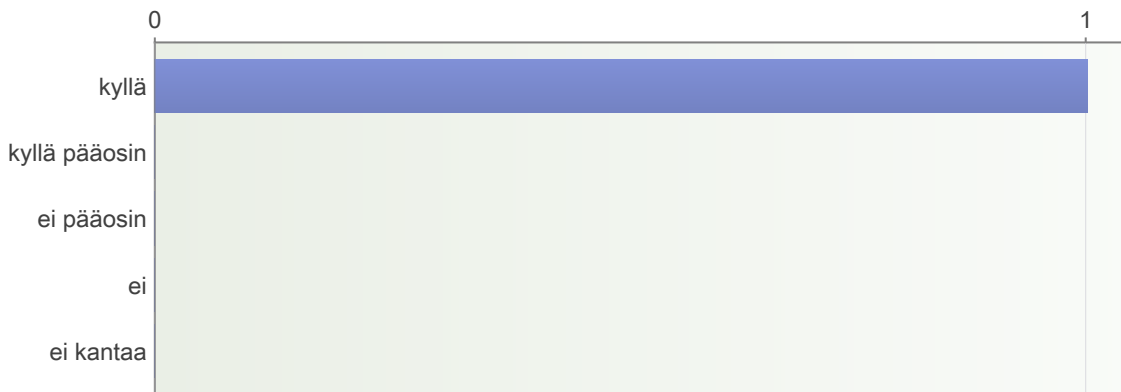
66. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Henkilökohtaisen budjetin ja asiakassetelien käyttöönoton aikataulun pitää olla sama, koska rajaa muun muassa asumispalvelussa näiden kahden välillä on vaikea vetää. Voimaantuloa on porrastettu, mikä on sinänsä perusteltua. Ehdotukseen sisältyy kuitenkin maakunnille veloitteita tehdä merkittäviä päätöksiä jo kaksi vuotta ennen toiminnan käynnistymistä. Uudistukseen aikatauluun liittyvät riskit (suurimpana tietojärjestelmät) eivät niinkään liity palveluiden saatavuuteen vaan alkuvaiheen kustannuksiin.

67. 17c. Turvaavatko 87 ja 89 §:n mukaiset suunhoidon yksiköitä koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

68. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

69. 17d. Turvaako esitys sosiaali- ja terveystalouden yksityisten tuottajien toimintaedellytykset?

Vastaajien määrä: 1

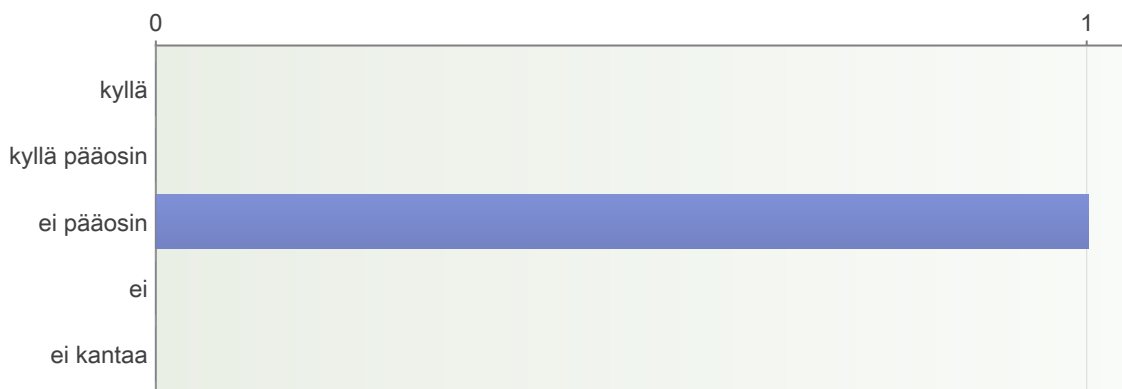

70. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

71. 17e. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajina?

Vastaajien määrä: 1

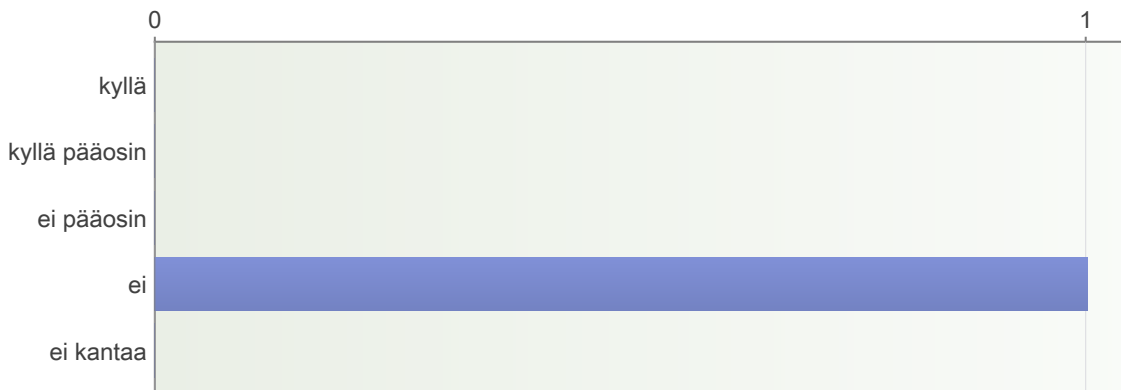
72. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Tehty esitys on parempi kuin edellisessä luonnoksessa, mutta käytännössä pienten toimijoiden yhteenliittymän sote-keskuksia tuskin tullaan näkemään. Pienten toimijoiden edellytykset on melko hyvin huomioitu asiakassetelillä tuotettavissa palveluissa sekä henkilökohtaisen budjetin kautta tuotettavissa palveluissa. Pienet toimijat voivat tuottaa palveluita myös alihankintana suuremmille toimijoille. Todennäköistä on, että markkinat keskittyvät tulevaisuudessa suuremmille tuottajaorganisaatioille. Keskittymiskehitys on ollut nähtävissä jo aiemmin. Pienten tuottajien markkinoille tulon kynnyksiä ovat tietojärjestelmäpalveluihin liittyminen sekä moninaiset raportointivelvoitteet.

73. 18. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

Vastaajien määrä: 1

74. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapauslainsäädännön, rahoituslain, toimeenpanoalin ja voimassa olevan erityislainsäädännön (erityisesti ARA-säädökset) ovat käytännössä kokonaan arvioimatta. Uudistuksen välilliset vaikutukset kuntatalouteen on käytännössä jätetty kokonaan tekemättä sillä huolellisuudella, jota lain valmistelu edellyttäisi. Vaikutuksia on erittäin vaikea arvioida, koska on tiedossa, että muuta sote- ja maakuntalainsäädäntöä, kuntien kannalta merkittävimpänä toimeenpanolaki, ollaan muuttamassa esitetystä, mutta ei ole tietoa mihin suuntaan.

75. 19. Miten arvioisitte uudistuksen vaikuttavan oman organisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapaus yhdistettynä toimenpanolain omaisuus säästöihin johtanee säästötoimenpiteisiin koulutoimessa ja varhaiskasvatuksessa, kun kiinteistöjen tappioita ja volyympohjaisten tukipalveluiden kokonaiskulujen nousua aletaan kattaa. Yleisimmät toteuttamiskeinot tässä ovat opetusryhmien kasvattaminen 3-5 oppilaalla per luokka ja pienimpien koulujen lakkauttaminen sekä käyttöasteen nostaminen päivähoitossa. Joidenkin Ara-rahoitteisten asuinrakennusten kohdalla tultaneen tilanteeseen, jossa käyttöasteen heikkeneminen, jota ei voi kompensoida muilla kohteilla, johtanee ko. kuntayhtiön selvitystilaan, ellei kohteita myydä kaupallisille terveystuottajille nyt siirtymävaiheessa.

Tukipalveluiden volyymit pienenevät kun palvelutuotanto siirtyy yksityiselle sektorille.

(Esimerkiksi talous- ja IT-palveluissa volyymien siirtyessä, kasvavat kaupungin hallintokulut.

Kouluruokailun kulut tulevat nousemaan, koska yhteisten keittiöiden tuottamat kotipalveluateriat jäävät osittain pois palveluvolyymista.) Tukipalveluyhtiöissä uudistus johtanee myös irtisanomisiin, mutta toki henkilöstö työllistyy yksityiselle sektorille uusien työsopimuksin. Eläköityminen on varsin voimakasta mikä osaltaan auttaa muutoksessa.

Voi hyvin olla, että valinnanvapaus johtaa säästöihin, jotka ovat em. kuluja suurempia, joten julkisen talouden kannalta veronmaksaja voittaa. Silti on syytä kysyä, onko oikein, että ilman tällaisten vaikutusten arviointia laki säädetään ja kunnat laitetaan tekemään säästöpäätökset. Etelä-Karjalassa säästöpäätöksiä ei ilman uudistusta tarvitsisi tehdä, sillä Eksote pääsisi kyllä esitettyyn menokasvutavoitteeseen ilman uudistustakin.

Suurin muutos tapahtuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi, joka jatkossa perustuu puhtaasti poliittiseen tahtotilaan, kun kaupungin taloudelliset kannustimet asiaan häviävät käytännössä olemattomiin. Etelä-Karjalassa on kuitenkin luotu hyviä toimintamalleja, joita toivottavasti ei tarvitse purkaa, mutta mallien rahoitus on selkeästi katkolla uudistuksessa.

Uudistuksella voi olla mielenkiintoisia vaikutuksia kaupunkisuunnitteluun ja veronmaksajista kilpailuun. Kun sote-menoja ei tarvitse enää kattaa, muodostuu kaupungille taloudellinen kannustin maksimoida nimenomaan yksityisten palvelutuottajien volyymit ja ruokkia niiden toimintamahdollisuuksia kaavoituksella.

Lappeenrannan kaupunki korostaa, että valinnanvapauslaki itsessään ei aiheuta edellä mainittuja ongelmia, vaan niiden juurisyyt ovat rahoituslaissa ja toimeenpanolaissa. Kiihottomasti talousnäkökulmasta tarkasteltuna lakiesitysten yhdistelmä kuitenkin johtaa edellä mainittuihin tilanteisiin ja tekee muutoksesta hallitsemattoman. Sote-uudistus tarvitaan ja valinnanvapaus voi hyvinkin johtaa parempiin palveluihin, mutta valtion tulisi vastata niistä tappioista, joita se uudistuksella aiheuttaa.

76. 20. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Vastaajien määrä: 1

- Lain vaikutukset kuntien omaisuusriskeihin sekä rahoituslain ja valinnanvapauslain yhteisvaikutus eri osapuolten kannustimiin tulisi arvioida ennen kuin laki voidaan toimeenpanna.

77. 21. Yksilöidyt muutosehdotukset lakiluonnokseen.

Vastaajien määrä: 1

- Lappeenrannan kaupunki tekee mielellään yksilöityjä muutosesityksiä, kun sen tiedossa on lopullinen versio asiakasmaksulaista ja toimeenpanolaista.